

A Károlyi-forradalom története öt év múltán

(Saját tudósítónktól.) Az öszirózsás forradalom ötödik évfordulójára egy vaskos könyv hagyta el a sajtót ma délután. Egy tizennégy éves mű, amely, amilyen érdekes, olyan nagy port fog felverni a magyar politikai élet porondján, mert szerzői: Buza Barna, Dénes Lajos, Fényes László, Nagy Vince, Ruppert Rezső, Supka Géza, Szász Zoltán és Vambergy Rusztem a Károlyi-forradalom történetét dolgozzák fel, természetesen abban a beállításban, amint a forradalmat ők látták, akik annak cselekvő vagy inkább szenvedő részesei voltak. Az egész könyv tulajdonképpen néhány nagyszerűen összeállított és adatokkal alátámasztott védőbeszéd annak igazolására, hogy az 1918 októberi események történelmi folyamatai voltak a veszített háborúnak s a feudális osztrák-magyar politika éveken át felhalmozott bűneinek. Hogy e védőbeszédnek közbe-közbe igen éles támadásokat is tartalmaznak sokak ellen, akik akkor behódoltak, sőt szerepet kerestek a forradalomban s ma teleshájjal szórnak arra átkot, — a szerzők részéről érthető, ha talán nem is helyeselhető, mert csak újabb gyűnyagot jelent az amúgy is szétilált és ellenséges hangulatoktól túlfűtött politikai atmoszféránkban. Mindazonáltal Buza Barnának könyve, az »Öt év múltán« sok értékes ténymegállapítást tartalmaz, s azért, hogy bizonyos történelmi fávlatból igyekszik megvilágítani a dolgokat, kétségtelenül hozzá is fog járulni a felfogások tisztázásához.

Különösen érdekesek a könyvnek azon részei, melyek arról a nagy erőfeszítésről számolnak be, mellyel az októbristák a háborús Magyarország romjain az új köztársaságot akarták felépíteni. A földreform volt az egyik lépés, a belpolitikai megszilárdulás a másik. Mindegyikért nagy küzdelem folyik, de mindkettőt megműszi a felemás kormányzás. Vagy tiszta polgári, vagy tiszta szocialista kormány kétségkívül jobb eredményt tudott volna elérni minden téren, még a nemzetiségi kérdés terén is, míg a koalíciós kormányzat engedni kénytelen a kompromisszumoknak, kilengéseknek, féktelenségeknek. A szerzők azonban így is vállalják a felelősséget az »e pillanatban hontalan, de a magyar nép szeretetében állandó otthonra talált Károlyival« egyetemben, s miután Fényes László ezer hivatalos adattal igazolja be, hogy az összeállítás kint a frontokon, s az októbristáktól függetlenül következett be, a többiekre csak az a feladat há-

Budapestre vonatkozó újságcikk

Osztályozás

9.439

Szerző:

Cím:

A Károlyi-forradalom története öt év után

Forrás:

Pesti Napló

Dp

1923. 11. 31.

ramlik, hogy az új rend megszilárdulásának megállítását akadályozták meg.

Ebből a tárgykörből való a könyv itt idézett egyik fejezete, melyet Nagy Vince volt belügyminiszter írt

»Miért nem követtünk«

címen:

Polgári oldalról nem ritkán szegzik nekünk a kérdést: miért nem fojtottuk el fegyveresen a bolsevista agitációt?

Hogy e kérdésre megfeleljünk, emlékezetünkbe kell idéznünk az akkori magyarországi és európai viszonyokat.

A felbomlott katonai frontok hazaözönlése, a volt katonák túltengő egoizmusa, kielégíthetetlen követelései, gyűlések, felvonulások, tüntetések, csupa mérték és belátás nélkül való kívánalmak szakadatlan ostroma, amellyel szemben a régi központi hatalom, a királyság, már összeomlott, az új, a köztársasági kormányzat még nem szilárdult meg.

Közben az Oroszországból hazajött bolsevisták erős öknamunkát folytattak a forradalmi kormányzat ellen.

A munkásság egy részét állandó többkövetelésre bírták reá a munkánélküli segélyek összege tekintetében.

Másrészről a leszerelt altiszteket sikerült feltüntetni, hogy egyenként 4800 korona leszerelési díjat követeljenek, ami 115 millió 200.000 svájci frank, körülbelül 38.360.000.000 mai magyar koronával terhelte volna meg az állampénztárt.

És ennek a követelésnek a hangoztatásával egy másután jelentek meg az altisztek tüntető felvonulásai a hadügyminisztérium előtt.

A kormány a leguehezebb helyzetbe kezdett kerülni.

Mindkét követelő kategória tulajdonképpen a háborús kormányokkal szemben fennálló követelésének a számláit nyújtogatta felénk.

A Károlyi-kormány az állam aránytalanul súlyos megterhelésének elkerüléséért mindkét túlkövetelés teljesítését megtagadta.

Élénk tápot adott ezzel természetesen a bolsevista agitációnak, amely a kormánynak ezt az intézkedését a maga önző demagóg céljaira nagyszerűen felhasználta.

— A bolsevista lázítást valóban csak úgy lehetett volna elfojtani, ha az államhatalom teljes erejével lép fel ellenük.

Hely

Idő

1918/1923

Személy

Helyszám

Amikor a bémáfásra érkező püspök megdöbbenve kérdezte a falusi lelkészt: miért nem várják őt harangszóval?

— Száz oka van annak, — felelte a plébános. — Az első ok, hogy nincs harang.

Igy volt a Károlyi-kormányzat is a bolsevisták elleni erő alkalmazásával. Sok oka volt, hogy fegyveres erő nem használtunk velük szemben. Az első ok az volt, hogy nem volt fegyveres erőnk.

Számbavehető karhatalmi erő csak az volt, ami felett a belügyminiszter rendelkezett: a budapesti rendőrség, a csendőrség és az összefutott határrendőrség. A katonaság részint szocialistának vallotta magát a Pogány József terrorisztikus vezetése alatt, részint a kommunista igazgatás is behatolt a kaszárnyákba és a fegyver utolsó maradványait is teljesen kiirtotta onnan.

En megkíséreltem elsősorban is egy politikamentes erős és fegyelmezett, egységesen kiépített és azonos státusba tartozó karhatalmat megteremteni.

Az első anketón azonban, amelyet ebben az ügyben tartottam, a csendőrség képviselőjében megjelent csendőrezredes bejelentette, hogy ők egy karhatalmi egységesítésnek fegyveresen fognak ellenállani.

Megpróbálni és egy-két kommunista felvonulást, leszerelt altiszteket tüntetését a rendőrséggel széjjelverni, közéljük lövetéssel őket szétkergetni könnyen lehetett volna; erre azonban véresebb uccai harcok színhelye lett volna Budapest és a vidék is.

A Károlyi- és Berinkey-kormányok nem akadályozhatták meg fegyverrel a kommunista előretörést. Nem voltak erre a feladatra sem fizikailag, sem politikailag alkalmasok. Fizikailag nem, mert elegendő és megbízható fegyveres erejük nem volt. Politikailag nem, mert a kormányzat koalíciós volt.

Egy tisztán polgári kormányzat akkor felborúlással veszélyeztethette az államrendet. Még Lovász és Batthyány sem vállalkoztak ilyenek alakítására. Egyedül szocialista kormány verhetné volna le fegyverrel a kommunistákat annak a veszélye nélkül, hogy a munkások a lázadó pártjára állottak volna.

Azonban a magyar szocialdemokrata vezeték nem irányították a tömeghangulatot, hanem csak figyelték azt és legfeljebb saját lépéseiket tették attól függővé. A gyorsan kiérlelődött helyzet kritikus fordulatánál azután a temperamentumosabbak egyszerűen egy szaltomortáléval a kommunista áramlatba vetették magukat, a mérsékeltébbek és megfontoltabbak pedig elvonultak a közéletből.